

СНН

СРПСКЕ
НАРОДНЕ НОВИНЕ.

СРПСКЕ
НАРОДНЕ НОВИНЕ

СРПСКЕ
НАРОДНЕ НОВИНЕ

Пешта, 1838–1849.

Будимпешта, 13. април 2006.

Нова серија, г. XVI, бр. 15

Трибина
у Српском
културном клубу

У сусрет мањинским изборима

Фото: ИВАН ЈАКШИЋ

Књижевно вече у Печују

Од „Белих путева” до „Раскршћа”

„Воз савести” стигао је и у Печују. И не само он, него и остала књижевна дела која се везују уз име нама познатог књижевника Драгомира Дујмова. Наиме, на позив Самоуправе Срба у Печују, у седишту поменутог бираног тела 31. марта одржано је књижевно вече поменутог ствараоца.

Уз присуство заинтересованих мештана којима су се придружили и гости из Републике Српске, Милошко Тодоровић, заменик градоначелника Бјелине и Милан Цвјетиновић, председник Еколошког покрета „Сунцокрет” који су се управо у то време налазили на студијском путовању у Печују, Драгомир Дујмов је љубитеље лепе писане речи најпре упознао са почецима своје

књижевне каријере, која је оновремено у будимпештанској Српскохрватској школи отпочела уз свестрану подршку разредног старешине Матилде Белч.

Он се потом осврнуо и на своја „писана чеда”: у неколико речи представио је „Беле путеве”, „Згужвано доба”, „Превозника тајни” и књигу есеја о Стојану Вујичићу, „Чувара пештанског кандила”. Из богатог опуса, Драгомир Дујмов је прочитао и неколико одломака, а затим је посебно говорио о свом новом роману „Воз савести”, у вези са којим је истакао да му је подстрек, инспирацију за писање, формулисање дела мешавине фикција и историјских момената дало вече господина Милана Мицића у Будимпешти, који је у месном Српском клубу промовисао своју књигу под насловом „Одисеја батањских Срба”. Тада је пала одлука да се напише роман о опгацији Срба у Батањи, што је аутор и урадио: у печујском Српском клубу, седишту месне

Српске мањинске самоуправе, познати књижевник је прочитао и неколико одломака.

Ипак, оно што је највише обрадовало Печујце и њихове госте било је изненађење које им је припремио Драгомир Дујмов. Наиме, песник и прозни писац је први пут од окончања свог новог, још необјављеног романа поделио своје редове са публиком – дело под насловом „Раскршће” базира се на истинској легенди из Сантова када су многи мештани римокатоличке вере масовно прешли у православље. Пресек о 12. марту 1899. године, историјској позадини збивања, веома вешто дао је Драгомир Дујмов који је велику помоћ добио од свог брата Милана, иначе, бившег пароха Сантова, данас јереја који предводи паству у Калазу. Цитирани редови из дела које ће у догледно времен изаћи из штампе, често пута изазвали су смех, задовољство аудиторјума, а сантовачки језик, хумор, вешто обрађена сеоска стварност представљају гарант да ће нови роман наићи на задовољство и остале чи-

Драгомир Дујмов

талачке публике не само у Мађарској него и шире. Поготово зато јер се са поменутом тематиком, до сада, нико подробније није бавио, а свестрани књижевник је први који се усудио да обради и презентује делић сантовачког историјата, села које је српском православљу током XX века дало чак девет свештеника.

У сваком случају, литерарни тренуци обезбеђени од стране Драгомира Дујмова, били су право освежење за публику у Печују.

П. М.

Публика на књижевној вечери

Активности Срба у Новом Сентивану

Прилагођавање програма смањеном буџету

Чланови Самоуправе Срба у Новом Сентивану на свом заседању одржаном 31. марта још једанпут су потврдили своју одлучност да спроведу своје планове у циљу очувања и неговања светосавског православља и српске културе.

На седници, којом је председавала председница Јелена Марковљев-Веселинов, најпре је прихваћен извештај о прологодишњем финансијском пословању месног бираног тела Срба. Српска мањинска самоуправа је на располагању имала 3 милиона форинти и све предвиђене планове је остварила. Већи део средстава потрошен је на изградњу степеница код српске православне цркве, а достојно су обележени и сви црквени празници приликом којих су не једном приликом међу децом подељени и разни поклони.

Самоуправа Срба у Новом Сентивану великодушно се показала и током претплате на „Српске народне новине” и „Српски календар”: поменута издања су бесплатно стигла у све српске куће.

Дакле, Новосентиванци су прошлу годину оценили успешном, међутим, ове године очекивања су им скромнија пошто је, како тврде, фи-

нансијских средстава и конкурса мање него ранијих година. Имајући у виду смањени буџет, настојаће да реализују само најважније програмске циљеве.

Међу њима, на првом месту је достојно празновање Ускрса, великог црквеног празника који предстоји. Прослава Христовог васкрсења нашла се у другој тачки дневног реда. Донета је одлука да се на други дан Васкрса организује поливање: фијакере ће обезбедити Алекса и Божићар Путник.

Пошто ће се на други дан Ускрса светити гробови, дотакнуто је и питање чишћења месног српског православног гробља. Договорено је да ће се послови урадити у оквиру друштвеног рада: приликом улепшавања и спремања гробља, свака српска кућа биће заступљена са по једним чланом.

У наставку скупа, разговарало се и о другим актуелностима везаним за месну Српску мањинску самоуправу, а следеће заседање бираног тела Срба у Новом Сентивану заказано је за почетак јуна, уз напомену да ће, ако затреба, самоуправа Срба у овом поморишком насељу заседати и раније.

П. М.

Делегација из Босне и Херцеговине у Барањи

Размена искустава цивилних организација

У организацији Задужбине за унапређење демократских права са седиштем у Будимпешти, од 26. марта до 5. априла на студијском путовању у Мађарској је боравила једанаесточлана делегација невладиних цивилних организација и локалних самоуправа из Босне и Херцеговине.

Међу члановима делегације, која је допутовала с циљем да стекне искуства на пољу цивилног и локалног самоуправног сектора, односно, у домену заштите животне средине, унапређења привреде, туризма и пољопривреде, налазили су се и активисти из Републике Српске, пре свега, из Бјелине, Костајнице и Приједора.

Гости из Босне у Печују су најпре боравили од 30. марта до 1. априла, а затим су 3. и 4. априла поново боравили у Жупанији Барањи с циљем да подробније упознају специфичне проблеме са којима се суочавају овдашње невладине цивилне организације. Наравно, поред упознавања тешкоћа нису могле изостати ни стратегије, тренинзи и детаљни разговори са представницима разних цивилних организација и локалних самоуправа.

Учесници студијског путовања имали су заиста богат програм, веома корисне посете разним установама, а посебно се истичу успешни разговори вођени између Мурисе Марић, извршног директора Удружења грађана „ДОН” из Приједора, Милета Ђопаћа, представника Општине Костајница и Бранислава Адамовића, извршног директора

Друштва за заштиту природе, културно-историјских добара и унапређење пољопривреде РС „ПОУЊЕ” из Костајнице с једне стране и Тамаша Лантоша, директора Фондације „Орманшаг” са друге стране. Преговарачке стране су постигле споразум у којим доменима ће наставити сарадњу: она ће се, пре свега, одражавати у формулисању заједничких пројеката на пољу заштите животне средине, одводњавања загађених вода, очувања аутоктоног биљног света, научној обради природних потенцијала, а предвиђа се и сарадња основних школа из Костајнице и околине, односно појединих образовних установа у Орманшагу. Крајњи циљ је подношење заједничких пројеката који би имали материјалну подршку Европске уније.

У сваком случају, чланови делегације студијског путовања из Босне и Херцеговине, у Барањи су стекли увид у положај цивилне сфере, односно, однос невладиних цивилних организација и локалних самоуправа. Пуни многобројних информација, они ће у својим срединама моћи да користе и прилагоде тамошњим приликама знање које су стекли у Мађарској.

Према најважама, следећа тема која ће добити већи публицитет у оквиру међународног пројекта који подржавају и Министарство спољних послова Републике Мађарске и Фондација „Сорос” јесте здравство, а унутар њега положај омладине и употреба дроге од стране младих.

Предраг Мандић

Употреба мањинског језика је универзално људско право

Образовање је кључ очувања и развоја језика

У Београду је 4. априла, на трећу годишњицу пријема Државне заједнице Србије и Црне Горе у Савет Европе, што је имало позитивну симболику, одржан информативни семинар, под називом „Европска Повеља о регионалним или мањинским језицима: изазови ефективног спровођења”.

Скуп у Палати федерације окупио је преко седамдесет учесника у организацији Савета Европе и Министарства за људска и мањинска права Србије и Црне Горе. Поред организатора у раду семинара учествовали су представници националних мањина, невладиних организација и медија.

Уводну реч на отварању семинара имали су Расим Љајић, министар за људска и мањинска права Србије и Црне Горе и Стефано Валенти, представник Савета Европе.

„Србија и Црна Гора су међу двадесет европских земаља које су ратификовале Европску повељу о регионалним или мањинским језицима”, истакао је, поздрављајући учеснике семинара министар Љајић и додао: „Наша је искрена жеља да радимо на очувању ових језика и омогућимо њихову употребу на свим нивоима. У Србији, од укупно 52 локалне јединице, у њих 47 мањински језици су у службеној употреби.” Љајић је напоменуо да специфичност појединих територијалних јединица примену ове повеље, у пракси, чини врло сложеним процесом. Тачније, примена је тежи део посла, закључио је министар Љајић.

Стефано Валенти је честитао Државној заједници СЦГ на приhvатању Повеље, тумачећи то као спремност државних органа да се очува језичко и културно богатство. Господин Валенти посебно је истакао два услова у примени Повеље. Апеловао је на локалне власти које имају велику одговорност у примени мањинских језика у свакодневном животу: образовању, здравственој заштити, приватној и службеној комуникацији, коришћењу личних докумената, поступка пред правосудним органима и на минимуму дијалога власти и људи који говоре мањинске језике. Истичући флексибилност која је у Србији испољена у приближавању законодавству Европе, Стефано Валенти је, у циљу подршке, овакве посете најавио Војводини, која је у том погледу позитиван пример за шири регион, затим Санцаку и југу Србије.

У преподневном панелу чији је модератор био господин Франсоа Грин из Савета Европе говорило се на тему „Конкретне последице ратификације Повеље у Србији: стварање делотворних оквира за заштиту и промоцију регионалних или мањинских језика.”

Један од података којим је, поред ратификације Повеље, Србија заслужила поменуће честитке свакако је и онај који је истакао Владимир Ђурић, из Министарства за људска и мањинска права СЦГ. Наиме у поменутих 47 локалних зајед-

Расим Љајић (трећи с лева) на конференцији о мањинским језицима

ница, зависно од састава становништва, у службеној упореби је десет језика. То су: мађарски, албански, румунски, русински, словачки, хрватски, ромски, украјински, бугарски и бошњачки. Како је реч о процесу, шансу да стекну овај статус могли би да добију влашки и македонски језик.

Поред сагледавања и анализе стања о употреби мањинских језика и Србији и Црној Гори, овај семинар је имао изузетно едукативни карактер за све учеснике. Соња Парраире, из Дирекције за сарадњу за локалну и регионалну демократију Савета Европе, посебно је истакала да циљ повеље није да штити националне мањине, већ је нагласак на културном аспекту језика, јер су готово сви ти језици у врло осетљивој ситуацији. Намера Повеље је да заштити све језике и да понуди смернице за то, а законодавство је у рукама државних органа. „Свакако не треба губити из вида да је то усклађивање законодавства дуготрајан процес и наш задатак је да охрабримо тај процес, позивајући на стални

дијалог”, поручила је госпођа Парраире.

Поредећи Повељу о регионалним и мањинским језицима и Оквирну конвенцију за заштиту права мањина Роберт Дамбр, експерт Савета Европе, нагласио је да је циљ Оквирне конвенције правна заштита националних мањина и појединаца, а да се ова повеља бави само заштитом језика и зато се у њој више говори о дужностима него о правима. „Ми се бавимо суштинском заштитом очувања језика, јер право не гарантује и његово очување. То је много сложенији процес”, нагласио је господин Дамбр. Он је покретање тих процеса у позитивном смеру упоредио као маневрисање великог брода, нагласивши: „Да би се лоцирале све препреке потребна је велика креативност говорника мањинских језика”.

Франсоа Грин, из Савета Европе, ову повељу је сврстао у трећу генерацију европских норматива. У преамбули Повеље, поред осталог, истакнуто је: „Право на употребу регионалних и мањинских језика у

приватном и јавном животу, неопућиво је право које је у сагласности са начелима Међународног пакта о грађанским и политичким правима и у складу са духом Европске конвенције о заштити људских права и основних слобода Савета Европе.”

Нажалост, реалност је да су многи језици озбиљно угрожени. Овог момента у свету је у употреби око 6000 језика. Процена експерата Савета Европе је да ће до половине овог века око три хиљаде мањинских језика изумрети. С тога је господин Грин нагласио: „Образовање је кључ развоја и очувања језика.” Међутим он је указао на одговорност говорника тих језика и за њихов опстанак навео три услова: прво, људи морају да знају језик, да имају капацитет који подразумева не само говор, већ комплетну примену, писмену кореспонденцију и сл. Дуго, могућност како приватне тако и јавне употребе језика и ту држава мора обавити свој део посла. Треће, мора постојати стварна жеља да се мањински језик користи, што захтева активну улогу говорника тог језика.

Нажалост, када је реч о суштинској примени мањинског језика, неретко се као препрека поставља питање трошкова, уз неизбежну констатацију да је то скупо. „Пре свега ти трошкови су недовољно истражени”, наглашава господин Грин и додаје: „Промоција идеје је врло јефтина. Деца и иначе морају да се школују. Коначно, тај трошак двојечног школовања се дугорочно исплати, нарочито ако се има у виду чињеница да се касније не стварају тензије у друштву чије су последице вишеструко скупље. Најпозитивнији пример у том погледу је Квебек у Канади који су први решили питање заштите језика. Трошкови се могу свести на врло разумну меру ако се примени, рецимо прекогранична сарадња, пример Грузије и Азербејџана и сл. Ова повеља је велики изазов, али језик и култура су у срцу идентитета и дугорочно ће утицати на Европу у којој желимо да живимо”, закључио је Франсоа Грин.

„Говорници, односно мањине имају највећу одговорност за очување свог језика. Не можемо чекаати да нам глобови улете у уста”, истакао је члан Експертског комитета Савета Европе, за праћење примене Повеље. При томе ниво заштите не може ићи на рачун другог језика. Плурализам не треба схватити као конкуренцију. Сви језици имају своје место у Европи.

Господин Моринг је истакао да ће Експертски комитет будно пратити процес и годишње извештаје земаља које су се обавезале на примену Повеље. Експертски комитет не може санкционисати кршење Повеље. Међутим, слањем извештаја Комитету министара, проблем диже на политички ниво и то онда постаје врло неугодно за оне који не поштују дух Повеље о регионалним и мањинским језицима.

Мирко Половина

Учесници конференције у Палати федерације у Београду

Биљана С. Спасић, демограф

Срби – једини народ без природног прираштаја

Биљана С. Спасић

Демографску слику Србије, Биљана С. Спасић је најпре покушала да нам представи симболично, речима преосвећеног владике шумадијског Саве, под чијим је благословом 1999. године кренула у мисију током које упознаје наше сународнике у матици и расејању са чињеницом да нас, ако се досадашња демографска пракса настави, у блиској будућности више неће бити.

– Тада смо сви гледали како Срби са Косова напуштају своја вековна огњишта и са децом долазе у централну Србију. Када је најавио моје предавање, преосвећени владика Сава је рекао: „Браћо и сестре, пре неколико дана сам путовао са неким Албанцем према Београду и он ми каже: лепу земљу ви Срби имате, овакво богатство у земљи, у шумама, у рудама, у водама, ретко који народ на свету то има, али ништа вам то не вреди јер су Срби престали да рађају децу. Хајде са станемо поред ове вишеспратнице и ја могу да вам се закунем да у њој нема 16 деце, колико има у мојој кући на Косову. Ништа за то, док ви градите куће и свађате се међусобно, ми Албанци ћемо да рађамо децу и даће Бог да се сва наша деца населе у ваше куће“. То је било уочи смрти преосвећеног владике, која је била изненадна. Он је стално упозоравао на драму која се догађа на Косову, говорећи да ћемо ту драму имати и у централној Србији колико за 20 година, ако се не опаметимо, не сложимо и не почнемо да рађамо децу. То је било његово пророчанство непосредно пред упокојење.

Не дај Боже, као што је он рекао, да у централној Србији имамо енклаве у којима ће живети Срби, као што сада имамо на Косову. Уосталом, видећемо. Идемо у сусрет томе и видећемо колико смо свесни и шта ће бити с нама.

Шта каже демографија

Демографи кажу: питајте колико има деце у једном народу па ћете

знати имате ли наде за опстанак. А то су они који долазе, који ће бранити земљу и стварати национални доходак. Погледајте слику Србије после пописа: младих до 19 година на Косову има преко 50%. Ниједна земља на свету нема толико младих до 19 година. Дакле, ето ко ће бранити, рађати и чија је земља. Европски просек старих је изнад 10%, а они имају 7%. Дакле, идеална демографска слика. У Војводини и централној Србији број младих непрекидно опада, а старих је све више. Младих је тамо испод 20%, а демографи кажу да је 20% граница. Када број младих до 19 година падне испод 20%, та земља полако почиње да умире. Ако старих са преко 60 година има два и по пута више него младих до 19 година, то је крај једног народа. На југу Србије има места где је однос између старих и младих четири и по пута у корист старих. И зато, када су објављени резултати пописа из 2002. године новине су биле пуне текстова о томе како Србија умире, како лежи на смртничком одру, како личи на старицу која полако умире. Наше очекивање како ће живот победити смрт није се остварило у Србији јер у њој линија живота стално иде ниже, а линија смрти навише.

У мојој Шумадији постоји село које се зове Доброселица и нећете веровати, али тамо се 50 година ниједна колевчица није зањихала, нити се залепрша пеленица. У пописном периоду од 11 година, у 150 насеља у Србији није рођено ниједно дете. У 17 села лебанске општине у последње две деценије није рођено ниједно једино дете. Прорачунали смо да се у сваком седмом селу годишње рађа само по једно дете. Једина земља на свету која има већи морталитет него наталитет је наша несрећна Србија. У свим нормалним земљама света више се људи рађа него што умире, међутим у Србији то није случај. Тако у Србији природни прираштај не постоји.

Пустош у српским селима

– У Србији је село увек било база хумане репродукције. Када је село рађало, Србија је била пуна људи и деце. Када је село производило храну у Србији није било глади, као што данас имамо децу која гладују. Пописивачи који су пошли да попишују брдско-планинска села, враћали су се са терена бледи и безвољни, сведочећи да су видели аветињски пуста села. Како се уђе у српско село, нема нигде никога, поља су необрађена и све изгледа пусто. Трагична формулација „није забележена појава становника“ је све чешћа у њиховим извештајима. Имамо податке да се читаве албанске породице досељавају у поједине општине у Србији и насељавају у пуста села. Могу да разумем што су из планин-

ских села људи отишли трбухом за крухом, али напуштена су и села у плодним равницама. Плодна села у којима остаје само по пар остарелих житеља.

Када сам на Универзитету у Ниши завршила своје предавање, изашао је један свештеник који је замолио да ме допуни. Рекао је: „Када сам видео податке да су у једном селу остала само два житеља који сада деле цело село, сео сам у ауто и отишао да видим то чудо, која су то два житеља која су остала. Имао сам шта да видим: све запарложено, нема нигде обрађеног парчета земље, куће напуштене, разрушене. Нађем у том селу два старца који једва ходају и сазнам – да су посвађани. Већ девет година се суде око међе. Хоће ли се српска историја завршити са два последња Србина испред бездана, који не говоре?“

Ако нисте знали, ми Срби смо најостарелији народ на Балкану и у европским размерама, а у свету су од нас остарелији само Јапанци. Просечан становник Србије је закорачио у пету деценију живота. Та чињеница је битна, јер се у петој деценији деца више не рађају. У Србији, дакле, перспективе нема, али је зато има на Косову где је просечна старост 23,5 година. То су идеалне године за рађање. У општини Прешево на југу Србије, у којој живе скоро искључиво Албанци, просечна старост је 21 година. Дакле, тамо све врви од младих, оних који ће рађати децу, стварати национални доходак, а по потреби и носити оружје.

Национална структура

– Што се тиче националне структуре, последњи попис говори да у Србији живе припадници 24 мањине. Најбројнији су Мађари, Бошњаци и Роми, а најмање је Чеха и Руса. У осам општина већинско становништво су Мађари, у три општине Бошњаци, у по две Бугари, Словаци и Албанци.

Када сам се пре 13 година суочила са чињеницом да мој народ пола-

ко нестаје, почела сам сама да истражујем шта се са њим дешава. Нисам могла да се помирим са сазнањем да ће мој народ нестати. Покушала сам да одговорим на питање где је нестао 21 милион Срба. Нестајали су у ратовима, у геноцидима, у расејању, у дијаспори. Само од 1991. до 1996. године Србију је напустило 298 доктора наука, 214 магистара, 467 дипломираних стручњака и преко 30.000 студената. Такав пример да се деца школују о трошку државе, што кошта 300.000 евра, а онда спакују кофере и оду да своју памет и знање ставе на располагање другима, не постоји нигде више. Такав пример просипања мозгова и интелигенције по свету, није нигде забележен. Дакле, наша деца одлазе да служе другима, а њихови домови и огњишта се руше.

У Цириху сам срела једног Швајцарца који ми је рекао да они нису ратовали 700 година. А ја му кажем, е мој господине, српски народ је у последњих 100 година морао осам пута да устане на оружје – не да иде у освајање, него да брани своју дедовину и своју чељад, имајући ту у виду два балканска рата, два светска и оне који су се водили у новије време. Од последица Првог светског рата Србија се никада није опоравила. Жртва је било 1.340.000, што значи да је страдала свака трећа мушка глава.

Демографски још неосвежена Србија улази у Други светски рат са новим страдањима. Двадесети век који је водећи по достигнућима науке и технике, био је најкрвавији у историји човечанства. Преко 4.000.000 српских жртава је дато у тих осам ратова у последњем столећу.

Сваке године нестане један Нови Сад

– Ја сам посебно забринута због тзв. аутогеноцида којим српски народ изнутра сам себе уништава. Жене Србије годишње у својим утробама убију 300.000 нерођене деце, а толико становника има Нови Сад. Када бисмо поштовали божје заповести „рађајте се и множите се“ и „не убиј“, Србија би сваке године била богатија за један град величине Новог Сада, па не бисмо имали белу кугу и питали се шта ће бити са српским народом. По броју абортуса Србија је прва у Европи.

У Србији по једном брачном пару просечно не долази по једно цело дете, него 0,80. За просту репродукцију немамо ни пола детета. Једно дете репродукује оца, друго мајку, а тек треће дете је проширена репродукција. Мање од једног детета у породици рађа се само у Србији и негде више у свету. Код нас ћете данас чути феминисткиње са хиљаду разлога за нерађање: треба да се заврши научни степен, да се реши стамбено питање, да се оде на путовање, дакле немамо елементарно поштовање према светињи живота. Српска земља је натопљена крвљу нерођене деце.

Д. Ј.

Василиј Григорович Барски о српском Будиму у првој половини XVIII века

Доживљаји руског монаха у Табану

З а разлику од западних путника, Руси су све до XIX века ретко путовали кроз српске земље. Србе су упознали најчешће руски свештеници на путу ка светогорским манастирима, ка Палестини или по повратку из тих крајева. Некад су Руси упознали српске крајеве као ратни заробљеници или таоци, па су о свом сужањству оставили драгоцена сведочанства.

Руски монах Василиј Григорович Барски нам је оставио занимљиво *Путешествије ка светим мјестима*, врло популарну књигу која је до 1793. године доживела три издања. Према неким руским биографским речницима, живео је кратко, свега 45 година (1702-1747), али је обавио два велика путовања. У времену од 1723. па до 1735. године посетио је Пољску, Мађарску, Беч, Рим, Јерусалим, Солун и светогорске манастире, а од 1744. до 1747. посетио је Цариград, Јерусалим, Румунију, Бугарску, Влашку, Молдавију и Пољску и вратио се у Кијев, полазну станицу свог путовања, 2. септембра 1747.

Своје прво путовање Барски је детаљно описао у књизи која има 796 страница. Подробно је приказао светогорске манастире и сусрете са монасима у Хиландару. Нама се чини да је занимљив опис српског Будима, првог у историји руске литературе. Посветио му је непуне четири странице, а у граду је боравио од

22. маја до 25. маја 1724. године, кад је имао само двадесет две године. Опис његових доживљаја у будимском Табану преносимо на страницама Српских народних новина:

„Путовах две миље и дођох до славнога града који се звао Буда, латински Офен, а лежао је на реци Дунаву, чија је вода била узбуркана и беличаста. Град је подељен на два дела: један део града су старе високо подигнуте и утврђене зидине, на једној страни реке, и зове се Пешта, други замак је нови, на брду такође, или камени, озидани, утврђени бедеми; на другој страни реке, који се латински и немачки зове Буда, а словенски Будим, испод тог места, на равнини, је трг или пазар с клупама и радњама, где се налази православна црква и много Срба који тамо живе.

Не могу да опишем унутрашњу лепоту ниједног од ова два града, јер ми нису дали да уђем у њега, таман сам стигао пред стари град и покушао да уђем на врата, кад ме стража врати, говорећи како је туђинцима и странцима забрањено да уђу. Кренух ка другом вратима, а она су стајала на другој страни, али стража која је била испред њих рекла ми је да идем на мост који је стајао на речној обали, одакле се васколики народ превози. Ту су за превоз изграђене лађе с вештином и искусним мајсторством и функционошу тако, ако нека од њих нема једара,

ипак сама плови, нико не весла, или што друго ради на њој, једино кормилар управља кормилом. Тамо се жители непрестано превозе. Кренух ка приобалном мосту, попех се на лађу, стражар на лађи ми узе документ, и превезавши ме уз награду, кренуо је са мном ка тврђави, наредивши ми да сачекам стражу испред врата. Командант страже је до краја прочитао мој документ, тек што је прочитао, одмах ме је вратио награда дајући ми одговор како нема наређење да странци улазе у тврђаву, могу само домаћи.

Вративши се одмах одатле, кренух у доње српско предграђе, то јест, у горе речени трг, тамо сретох мог сапутника Јустина, не хтедох да се сретнем с њим, био сам гневан на њега, јер ме је већ два пута оставио на путу. Прошавши око петнаестак кућа, молио сам да ме приме да преноћим, али ме нико није примио. Ту живе само православни Срби и, пошто сам био обучен у пелерину, мишљаху да сам католик, не намеравајући да ме угосте.

Хтедох да преспavam на широкој улици, али пошто сам био жедан, запитах где продају пиво. И показавши ми, кренух одмах и затражих да ми се донесе пиво. Човек који је продавао пиво је био православни Србин; ја не знајући о томе, о много чему смо ћаскали; напослетку му рекох да како многе молих да ме приме да преноћим у кући, али ниг-

де не добих одговор. Он, упознавши ме током разговора да сам једне вере као и он, прими ме са захвалношћу.

Ту приђе и мој сапутник Јустин и бијаше задовољан (Србин) обојицом због нашег православља; нареди да нам се донесе јело и припреми постеља за спавање; једосмо у изобиљу, и заситисмо се, и заспасмо слатко, истински уморни од пута. Пребивали смо код њега 23. и 24. маја, уживајући пуни комфор. Овај човек се звао Христифор Вилковић, заиста гостољубив. И смирен истински, не само да нам створи довољно угодности, него нас обавести о православној Србима, као што смо и сами православни. Такође нам показа где живи архимандрит и упути нас да идемо к њему да му се јавимо да смо стигли; дођох код њега и поздравих нас љубазно и упита нас јесмо ли истински Руси. Видевши да је збуњен због наших пелерина у које смо се обукли, ми смо му показали као доказ нашег истинског православља потврде од манастира руских; видевши их и прочитавши, одмах је показао благонаклоност према нама и позва нас да будемо у својој цркви на служби.

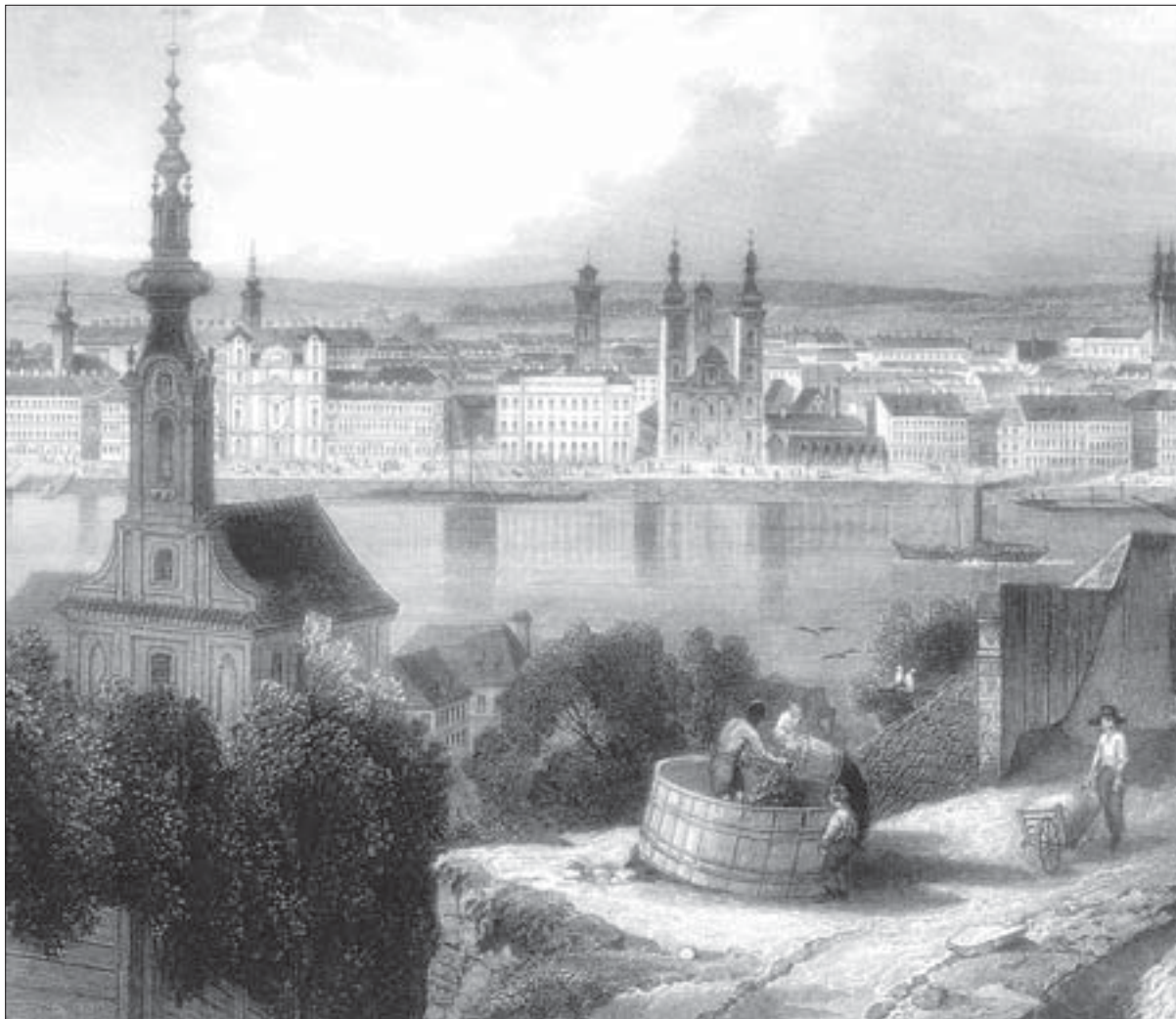
Тад је био велики празник Постојање Светог Духа, 24. маја и бијасмо у српској цркви на ноћном бденију и на литургији; тада је служио архимандрит; обрати се окупљеном народу да нам се скупи милостиња и даде благослов по сили својој; и скупила се велика милостиња. Ујутро, 25. маја, у понедељак, то јест, на Тројичин дан, такође бијасмо у цркви; после смо у литији ишли по широким улицама између кућа. После завршетка црквеног појања, бијасмо позвани од архимандрита за трпезу; и приреди нам различита јела у изобиљу; затим одатле се вратих код човека који нас је први угостио и тамо се мало одморивши, одавши му дужну захвалност за љубав и добротинство, отпутовах из Буда (Будима, прим. М. П. Радусиновића) истог дана, 25. маја поподне, враћајући се на пут који је водио у Беч.

Најпре имадох намеру да једноставно кренем преко Србије и Далмације копном, такође морем до Венеције, али веома разборити људи јавише нам да је боље да идемо ка Бечу и да видимо царску престоницу и да се добро снабдемо са потребним документима, што смо и урадили.”

Руски монах је описао и своје путовање ка Бечу, али то није предмет нашег интересовања.

(Овај текст, који је штампан у Зборнику Матице српске за историју 54/1996, добили смо љубазношћу самог аутора Милорада П. Радусиновића, познатог историчара из Београда, и по његовој жељи се објављује у Српским народним новинама уз извесне измене, као што су изостављање пишичевих напомена и екавизација текста. Аутору Милораду П. Радусиновићу и овог пута изражавамо дужну захвалност.)

Милорад П. Радусиновић
Саставио: Димитрије Стефановић

Српска црква у Табану, у XIX веку

ИЗ НАШЕ

ИСТОРИЈЕ (9)

Суседне области

Процес спајања или уједињавања већег броја жупа, односно племена која су живела по тим жупама, истодобно с таквим збивањима у првобитној Србији – о чему смо у претходном броју говорили – одвијао се и у суседним областима па су и тамо настали племенски савези, само на мањим територијама.

Област у подручју Скадарског језера и на потезу обале од Боке Которске до Бојане се у прва времена називала Дукља (Диоклетија), а од XI века се, проширена према унутрашњости, све чешће назива Зета, по реци у средшћу данашње Црне Горе. У планинама је била Горња Зета, а око Скадарског језера и у приморју Доња Зета. У унутрашњости је северна граница Зете била између извора реке Зете и Пиве, источна у шумовитом оквиру лимског краја и у високим планинама на источној страни Скадарског језера.

Северно од Дукље, потоње Зете, између Котора и Дубровника, простирала се област Травунија. Она се српски у ствари називала Требиње, али у титулама српских краљева свагда стоји у погрченом облику византијских канцеларија: Травунија. Једна од најпознатијих приморских жупа те области се називала Конавли. Простирала се од Цавтата до Херцег Новог и имала је свог посебног кнеза.

Даље према северу, од Дубровника до Неретве, и у доњој долини Неретве налазила се област Захумље. Главно место ове области лежало је 10 километара од данашњег Мостара који је подигнут тек у почетку турског периода. То је био град Благај на извору реке Буне. На обали су Захумљани имали 68 километара дуго полуострво које се данас зове Пељешац, а тада се звало Стонски рат.

Опет даље према северу, између ушћа Неретве и Цетине, налазила се Неретљанска област која се каткад спомиње и као Паганија јер се тамошњи словенски живаљ најдуже одупирао покрштавању. Та област је некада била земља илирских Ардијеја, озлоглашених гусара, па су њихов начин живота и словенски Неретљани наставили. Најчувеније гусарско место био је Омиш.

Далеко од мора и од великих саобраћајних линија била је земља Босна која је првобитно обухватала само горњи крај реке Босне. Граница између Босне и Србије била је на Дрини. Босна је имала своју наследну владарску лозу која је у X веку – као и владалачки род Травуњана – била потчињена српским кнежевима, али се у XII веку јавља као независна од њих.

Предраг Степановић

ПИСМА

ИЗВЕСНОЈ

Зов природе

Данас, видим, почиње мали распуст, а мени не изгледа далеко ни онај велики – ђацима не знам. Док сам био у њиховој кожи, тај летњи ми је увек био некако далеко. Као сада годишњи одмор. Било како било, сунце је незадрживо синило и позива нас на излете. Дилема је само коју врсту одабрати. Могућности су бројне:

– Традиционални српски излет: баце се кобасице и ћевапи на неки роштиљ или у екстремним случајевима се „окрене“ нека јадна, несрећно страдала животиња. Незаобилазна је шљива.

– Традиционални српски излет с певањем: исто као претходно, с тим што се све заврши песмом (од идеологије учесника зависи којом) и ситним размрицама које знају да се распламсају, у зависности од количине шљиве у крви.

– Теолошки излет: започиње одласком у древни манастир, а често зна да се заврши као претходна врста излета. Дакле, потпуно супротно ономе што налажу библијска правила.

– Мондијалистичко-глобалистички излет: једе се Мекдоналдс (здрав живот), пије се кока-кола или вино. Игра се фудбал у најкама. Свесно или несвесно се жели у Европу.

– Излет маневског типа: једна гола госпа, једна полуобучена, плаво ћебе, разбацана храна и воће и два обучена господина. Подражавање слике Едуара Манеа „Доручак на трави“ (тим излетом у шуми је 1863. зачет модернизам).

– Испустодушачки излет: ту се више шета, а у још бољем случају пентра, него што се мирује на трави. Једу се само воће и енергетски производи. Тој врсти на овим просторима прети скоро изумирање. Углавном јој се посвећују припадници међународне заједнице, тј. мултинационалних компанија када не иду у Ошин.

Али, оно што бих ти ја препоручио је мешавина категорија. Од свега по мало – „већеи“. Узме се на врх каишчице мало добрих кобасица од традиционалног српског излета, 200 грама певања од традиционалног српског излета с певањем, једна шолја посете знаменитостима од теолошког излета, 200 грама фудбала у најкама од модијалистичко-глобалистичког, нешто мало од голотиње из излета маневског типа, пола килограма воћа од испустодушачког, све то зачињено са три и по штангле приче, загрљаја и пољубаца. Онда се све то запече на пролећном сунцу и служи што пре.

Твој Драган

КУЛТУРА МАТИЦЕ

Кабале награђена аплаузом

Шпанска оперска дива наступила је 8. априла у Великој дворани центра „Сава“ у пратњи великог симфонијског оркестра Радио телевизије Београд, кога је предводио маестро Хосе Кољада.

На програму су биле арије Саверија Меркандантеа, Ђузепе Вердија, Жила Маснеа, Пјетра Маскањија, Франческа Чилеа, Херонима Хименеза, Руперта Чапија, Франсиска Асења Барбијерија, при чему се публика посебно обрадовала лепим, али и веома захтевним шпанским зарзулама – арије у којима се смењују говорни и музички делови.

Цео концерт је протекао у веселој и раздрагањој атмосфери, нарочито током три „биса“ пре којих се уметница обратила публици представљајући Катарину Јовановић, победницу на певачком конкурсима „Кабале“ у Барселони 2000. године.

Пројекат Mobile Studios

У периоду од 11. до 17. априла у Београду се одвија интернационални пројекат Мобилни студији (Mobile Studios).

Овај пројекат, номадског карактера, покренула је берлинска асоцијација Public Art Lab, а партнер у Београду је Remont – независна уметничка асоцијација.

Акција почиње у Београду, а наставља се у Братислави, Будимпешти, Софији и Гдањску, куда наставља да путује овај конвој, повезујући уметничке сцене региона. Од 11. до 17. априла у и изван три специјално урађена архитектонска објекта (контејнера), представиће се креативци различитих генерација и сензибилитета, репрезенти текућих савремених идеја, старе и нове звезде. Током овог периода биће говора о ме-

дијској презентацији савремене уметности, интернационалној сарадњи и позиционирању српске уметности, развоју уметничког тржишта...

Крај трогодишње Библиодисеје

Пројекат унапређења тржишта књиге Србије и Црне Горе, „Библиодисеј“, званично је завршен 31. марта, након три године, показало се, успешног рада. Драган Пурешић, координатор овог пројекта, сматра да су остварене планиране активности чији је циљ био да побољшају стање на домаћем тржишту књиге: развијен је књижно-информациони систем какав немају ни западне земље, створен је независан дистрибутивни центар BookBridge, отворено је 10 књижара у градовима широм земље и набављена опрема за штампање књига малих тиража по повољним ценама.

Сви заинтересовани, у штампаној или електронској форми (www.knjigainfo.com), могу да се упознају са најважнијим подацима о 95 одсто књижевне продукције на простору Србије и Црне Горе. Иако се стално допуњује, тренутно садржи податке о 31250 наслова, 1200 издавача, 340 књижара, 374 библиотеке, 14 антикварница, а у овој богатој бази података налази се и 36600 текстова чије су теме књиге.

По речима Пурешића, током ове три године створен је и дистрибутивни центар BookBridge, независан од издавача и књижара, који је повећао ефикасност и смањио цене дистрибуције књига што је веома значајно за нормализацију домаћег тржишта књиге. Центар сарађује са 152 издавача, 76 књижара и 23 библиотеке.

BookBridge има задатак да шири пословање и у региону. Имао је кључну улогу у набавци хрватских наслова, планиран је наставак ове регионалне сарадње и њено проширење на Босну и Херцеговину.

„Библиодисеј“ је обухватио и десетак семинара током којих су издавачи, дистрибутери и књижари имали својеврсну обуку за издаваче и за професионални рад на тржишту књиге.

...И

ТАЧКА

Поплава

Пролећна поплава се полако повлачи из града Б. и са собом носи стабла, отпатке, саобраћајне знаке, муљ, и бројне политичаре, све њихове снове и сва надања, прошлост и будућност, у неповрат, ка непознатим пределима, далеко од Б. и његових грађана, који су их донедавно ценили и уздизали, а сада их заборављају лакше него поплаву, која је у граду, ипак, оставила некакве последице.

◆

Други круг

У другом кругу пакла, где доспева већина политичара града Б. увек је велика гужва и кркљанац, место је изразито популарно, као да се ради о неком чувеном локалу, а не о инферну, и сви су овде весели и одважни, пуни самопоуздања и ведрине, иако свако од њих слуги да је ово тек безазлени почетак нечега, чији крај ни најiskusнији политичари не могу предвидети.

◆

Нова политика

Када политичари у јеку предизборне кампање промовишу нови политички курс, искуснији бирачи већ добро знају да је то исто као и са куповином новог аутомобила, који постаје полован чим седнемо у њега, а после сасвим кратког времена почиње да личи на онај стари и отрпани модел који смо продали да бисмо уместо њега, за скупе паре, купили нови.

Милан Степанов

МАТИЦА НА ДЛАНУ**Чија је Црна Гора?**

Свима је јасно да ће се на црногорском референдуму водити „мртва трка“, и да ће до краја гласања неизвесни резултат одлучити мали број људи – али то нико неће да призна. Обе стране су, како то обично бива, „убеђене“ у своје победе, надајући се да ће им ова јавно испољена самоувереност донети још који глас приде. То, међутим, свакако није довољно, па се у кампањи користе сва могућа средства не би ли се што више оцрнио противнички табор.

Већ смо писали о филму рађеном скривеном камером у кући Машана Бушковића, који се у београдским медијима стално наводи (зато и јесте снимљен) као доказ против „криминалног режима Мила Ђукановића“, тако да је сасвим занемарена чињеница да су наручиоци овог криминалног дела (јер је за тајно снимање неопходна судска одлука) заправо унионисти. Чини се да црногорске власти ипак имају неке суптилније идеје, и да би ово што су сад смислили могло озбиљно да угрози будућност заједничке државе којој се нада добар део народа, како у Црној Гори, тако и у Србији. Реч је о нацрту закона о мањинским правима. Према споразуму између владајуће Демократске партије социјалиста и Бошњачке странке, за усвајање тог акта до 30. априла услов је да БС на референдуму подржи независност! Нацрт закона – према којем мањина може да буде ко год жели, а не предвиђа се ни постојање већинског народа, тако да у неким општинама статус мањине

могу да имају чак и Црногорци – већ је припремљен. Предвиђено је да мањине, којих је по последњем попису од један до пет одсто, имају по једног представника у парламенту, а оне које имају више од пет одсто по два представника, који се бирају на изборима. Будући да је Албанцима раније дато право по којем не могу имати мање од четири посланика, у новом сазиву парламента би требало да буду још по један представник Хрвата и Муслимана и два представника Бошњака. Према попису становништва из 2003. године, у Црној Гори живи: 43% Црногораца, 32% Срба, 8% Бошњака, више од 5% Албанаца, 4% Муслимана и 1% Хрвата.

Да режим Мила Ђукановића озбиљно рачуна на све расположиве „снаге“ говори и вест да је Скупштина Црне Горе спремна да удовољи захтеву дела посланика Албанаца да у парламенту говоре албанским језиком, а у ту ће племениту сврху постојећи пословник о раду бити – измењен. Рифат Раствоер, потпредседник парламента, каже да се овим гестом само показује да се у Црној Гори поштују људска права.

Зоран Лутовац, један од аутора Повеље о мањинским правима СЦГ, сматра да инсистирање на поменутом закону у време референдумске кампање „неодољиво показује да постоји, с једне стране, покушај владајуће коалиције да уступцима придобије за себе што већи број гласача, а с друге стране покушај представника националне заједнице да ту чињеницу искористи за себе“. Он у чињеници да нацртом закона није дефинисан већински народ види „концепцијску недоследност“: да би се дефинисала сама национална мањина, треба да се дефинише већински народ.

кандидати Фидеса и МДФ-а би знатно поправили своје изборне шансе. Нагодба је свакако пресудна за Фидес, јер у 18 од 39 изједначених округа водећа опозициона странка не би имала шансе да победи без подршке МДФ-а, а то би значило да сасвим сигурно не може да освоји парламентарну већину. У случају десничарске нагодбе би, међутим, остало питање да ли би гласачи МДФ-а били спремни да гласају за Фидес, са којим је њихова странка већ годинама на ратној ноzi.

Према проценама многих аналитичара, из горе наведених разлога, чак ни евентуална нагодба Фидеса и МДФ-а не би била довољна за смену владајуће социјалистичко-либералне коалиције. Питање је да ли Фидес има „тајне резерве“ које му могу обезбедити спектакуларну победу у другом кругу, или ће се и за две недеље наставити победнички марш МСП-а и СДС-а.

Реакције политичара

У првој, еуфоричној, изјави након завршетка избора премијер Ференц Ђурчањ је изјавио да је владајућа коалиција извојевала двоструку победу: МСП је победио главног ривала Фидес, а СДС је постигао бољи резултат него МДФ. Према оцени Ђурчања бирачи желе да садашња влада настави са радом и зато ће социјалисти победити и у другом кругу.

„Први круг избора завршен је нерешеним резултатом“, оценио је Виктор Орбан, кандидат за премијера Фидеса, у обраћању симпатизерима своје странке, након објављивања изборних резултата. Он је рекао како је за победу његове странке потребно у другом кругу освојити 75 мандата.

„Изборни резултати су доказали да је могуће водити политику десног центра и без уцена“, изјавила је Ибоља Давид, председница МДФ-а, странке чији улазак у Парламент представља највеће изненађење првог круга избора. Она је потврдила да ће у коалицију улазити само у случају да њихова странка даје премијера.

Председник СДС Габор Кунце је оценио да је остварени изборни резултат његове странке одличан и честитао социјалистима на изборној победи.

ТЕКУЋА ТРАКА**Српско-албански преговори о Косову и Метохији**

Трећа рунда преговора о децентрализацији Косова и Метохије, који се у Бечу воде између српског и приштинског тима све време је била на граници пуцања. Испољени су дијаметрално супротни ставови, а најспорније је било вертикално повезивање српских општина са Београдом. Приштина не може да дозволи директну везу српских општина са влашћу у Београду и захтева да се финансијска средства из Београда намењена Србима сливају у приштински трезор, па да тај новац косовске власти распоређују онако како мисле да треба.

Сарадња са Хагом

Посланици Скупштине Србије и Црне Горе, упркос опструкцији радикала, социјалиста и црногорске опозиције, усвојили су Закон о замрзавању имовине хашких оптуженика који су у бекству. Да се нешто ради у циљу побољшања односа са Хагом, говори и притисак на породицу Раќка Младића. Тако је пореска полиција, наводно, због незаконитог пословања почела проверу предузећа „Импакт“ д.о.о. из Београда, чији је власник Младићев син Дарко.

Словеначки злочин

На ТВБ92 приказан је снимак стрељања војника ЈНА у Словенији, који су се предали словеначким „територијалцима“. Реч је о материјалу аустријске телевизије ОРФ, која је 28. јуна 1991. године, на граничном прелазу Холмец, између Аустрије и СФРЈ, документовала први ратни злочин на просторима бивше Југославије. Причу су у Словенији „активирали“ тамошњи ветерани који су тужили Небу Миклавич-Предед, директорку Хелсиншког монитора за људска права, која је изјавила да је на Холмецу извршен ратни злочин.

Нуклеарни напад на Иран?

Америка се припрема за отварање новог фронта, у коме би јој на мети био Иран. Непосредни циљ могућног ракетирања била би тамошња нуклеарна постројења, а крајњи циљ – промена режима у Исламској Републици. Овакве незваничне претпоставке шире се већ месецима али су прошле недеље добиле ударни публицитет после текста објављеног у „Њујоркеру“, где је најављена могућност да Пентагон „употреби нуклеарна средства која би могла да продру до иранских нуклеарних постројења скривених дубоко испод земље“. Четири функционера администрације Џорџа Буша и Министарства одбране демантовали су, међутим, такву могућност – преноси „Њујорк тајмс“.

Романо Проди побеђује Берлусконија?

У време закључивања овог броја СНН још се не зна ко ће бити победник парламентарних избора у Италији, али према првим прогнозама, левица предвођена Романом Продијем може да освоји три до пет посто гласова више од деснице на чијем је челу садашњи премијер и медијски магнат Силвио Берлускони.

Израел не преговара са Хамасом

Израелска влада је одбила прошле недеље да сарађује са палестинским председником Махмудом Абасом и прогласила владу Хамаса непријатељским ентитетом, саопштили су израелски званичници. Израелска авијација је извршила више удара на појас Газе, чија је мета био камп за обуку Хамасових паравојних формација. Палестински председник Абас је најавио да ће иницирати сазивање Савета безбедности УН због израелских напада.

ОКО ПЛАНЕТЕ

Четири странке избориле место у Мађарском парламенту

Социјалисти воде, Фидес се још нада

Први круг парламентарних избора у Мађарској протекао је у реду, без значајнијих проблема, уз веће учешће бирача него што је то претходно прогнозирано. Највише гласова освојила је листа Социјалистичке партије Мађарске, на другом месту је завршио опозициони Фидес, док су две мале странке, Савез слободних демократа и Мађарски демократски форум успеле да остваре зацртани циљ, да пређу преко цензуса од пет посто и тако обезбеде себи место у мађарској Скупштини. Није се дакле обистинило предвиђање о двостраначком парламенту, политичка палета Мађарске остаје разноврсна као и до сада.

Резултати и прогнозе

У 66 округа избори су завршени већ у првом кругу, док у већини преосталих 110 округа (56) на првом месту стоје социјалисти. Што се тиче жупанијских листа, у једанаест жупанија води МСП, док је Фидес на првом месту у 9 жупанија. Број тренутно расподељених мандата је следећи: МСП – 109, Фидес – 97, СДС – 4, МДФ – 2.

Прве погнуде пред други круг избора кажу да ће између социјалиста и слободних демократа сигурно бити нагодбе, те да ће заједнички кандидати те две странке скоро сигурно победити у 38 изборних округа, док би Фидес могао скоро сигурно да рачуна на 29 округа, а МДФ на 1 округ. У осталих 41 округа водиће се прилично изједначена борба.

Питање је да ли ће успети да се нагоде Фидес и МДФ, али – ако се узму у обзир прве изјаве водећих политичара МДФ-а – за то су прилично мале шансе. Уколико се то ипак деси, заједнички

ПОШТАНСКО**САНДУЧЕ****Деска...**

Десило ми се пре неколико година да ме је пријатељ из Кикинде (лепше би звучало да напишем генерални директор велике хемијске компаније – а иначе је управо тако) једном упитао:

– Слушај, где Ти беше неки велеград Деска? Како се то зове на мађарском?

– Како како? – шта сад овај хоће, помислих.

– Знаш, кад се враћамо из Мађарске и почињу да се губе ултракраткоталасни валови будимпештанских радио станица, трагајући за неким новим понекад убодемо неки радио Печуј, а тај само нам прича о тој Твојој Десци.

Сад ми је све јасно.

– Е, мој Драгане, не да је велеград, него је културна, мањинска престоница.

И стварно. Можда због близине и границе, због опредељена овдашњих наших људи, стварно је све примерно. Сви, ама баш сви натписи, свих јавних установа су двојезични, чак и банке. Деска је једино наше насеље које хоће – и уз велико признање – и које може да приреди било коју приредбу од заседања мањинске самоуправе до масовне вишедневне манифестације европских размера. Иза овога мора да постоји нешто, што за сад имају само дешчани (ја бих више пазио, конкуренција је на прагу). А мој Драган из Кикинде ни не слути да ће ове недеље опет Деска бити ударна тема свих наших медија, сем ако не „убоде“ опет тај чувени радио (његова је срећа што може да „убоде“ пошто код нас само шушти, но нећу да се жалим јер смо добили у поклон један мобилни радио апарат, оно на бетерије, које се лако помера и сад је бар свака друга реченица јасна).

Сада је Деска била домаћин сусрета дечјих аматерски позоришних радионица.

Све је класика. Присутни су челници нашег цењеног професионалног позоришта, нервозни родитељи чак и из иностранства, медији и не у последњем реду деца, која ни овом приликом не могу бити ништа друго само деца, природна несташта и могло би се још наставити. Најзначајнији „гост“ (Ghost) (ове приредбе сасвим случајно био је међународно познати психијатар Сигисмунд Фрајд, не физички, давно је умро. Како је наш мањински живот преплетен на све могуће начине, онај који се свакодневно бави нашом садашњицом мора да има све у мозгу, а исто – по поменутом професору – магацинира се у подвести а на површину долази када се то најмање очекује.

Чињеница је да је поздрављена била др М. Ј. председница ССМ-а, а не др М. П. (код нас је на снази Закон у људским правима, пошто немам сагласност дотичних имена пишемо само на овај начин.)

Ето ти позориште. У оној коцки што се зове бина може све што машта дозвољава. И почело је маштање. Види се да је изборна година... у позадини се ствара велика коалиција, да су неки на некој другој приредби мало јужније (а тако је било, у повратку смо срели делегацију гимназије по повратку – не, не из тог места – него из Новог Сада) и могло би се набрајати. Вратимо се ми деци... Ови учесници ће наступити нешто касније... на некој другој бини, у једној другој представи.

Бина је препуштена деци. О њиховим наступима можете читати на некој другој страници ових новина. Све у свему мени лично је мило што је доказано да се дешчански дијалекат неће изгубити, да осим класичне Црвенкапице има и друге, да постоје аутори који су спремни обрадити наш сеоски живот (а ла Ромеа и Јулије са супротним завршетком, а да је породица Монтагу по батањски Роцков, а Капулет Станојеви). Интересантан завршетак. „Немојте мислити да сте Ви Видицкови, Тимотијеви, Пејићи, Пејакови... и још би се могли набрајати, чак нешто и шире... бољи“

Гимназијалци су нешто сасвим друго. Камад из свакодневице, са много агресивитета...

Стварно је тако у садашњици?

И на крају Сунцокрет. Шта да кажем, пристрасан сам. Вишегодишњи рад показује своје резултате. Свако дете има по коју реченицу, види се да се не ради само о позоришту...

Све се то збило од 10,30 до 14,00 у суботу. Зашто, немам одговор. За међусобно упознавање времена нема. За игру времена нема. За Деску времена нема. Зашто? Можда ће се опет негде на некој приредби појавити онај професор Сигмунд, као и сад и одговор ће нам стићи када најмање очекујемо...

Андрија Роцков

Промоција књиге о знаменитим Ловранима

Српски културни клуб у Будимпешти срдечно вас позива на промоцију издања „Истакнуте личности села Ловре и бивши ђаци вероисповедне школе (XIX и XX век)“ аутора др. Боривоја Ластаћа.

Брошуру ће представити књижевник Драгомир Дујмов.

(Сала СКБ, Микше Фалка бр. 3
четвртак, 27. април 2006. године у 18 сати)

Ускршњи бал у Сантову

16. априла 2006. са почетком у 20 сати
у сантовачкој сватовској сали

Госте ће забављати:

- Народни оркестар РТВ НС под руководством Миће Јанковића
- Оркестар „Зора“ под руководством Крунослава-Киће Агатића

Гошића вечери:

Љиља Петров, певачица из Новог Сада
Све госте очекују вредне томболе и пријатна изнаењања.

Могућност за вечеру (ћевапи, сендвичи)

Резервација столова код Евице Чатић-Козић

Цена улазнице: 1500 фт.

Тел: 06-79-454-495, или 06-30-5090-048

Дани Николе Тесле у Будимпешти

од 23. априла – до 7. маја 2006. године

Програм и списак учесника

23. април: 10.00 ч. Света литургија • 12.00 ч. „Себно платно Србско“ – Народно позориште из Београда • 14.00 ч. Отварање изложбе „Никола Тесла“ у Текелијануму (28 експоната из Граца и 26 из Београда, Теслине дипломе и три патента, које је аутор проф. др Бранимир Јовановић и Теслин музеј из Београда поклањају као сталну поставку Текелијануму) • 14.30 ч. Предавање проф. др Бранимира Јовановића – „Православне основе Теслине личности и дела“ • 15.00 ч. Верољуб Ранковић, музеј Смедерево – „Цркве брвнаре у Србији“ (такође поклон за сталну поставку у Текелијануму) • 16.00 ч. етно-певач Тијана Станковић, из Суботице (песме Косова XVI–XVIII век) • 17.00 ч. Концерт хора храма Свете Петке из Београда

30. април: 10.00 ч. Света литургија • 12.00 ч. Музичка школа „Станковић“ – соло и хорске композиције • 14.00 ч. Хор студената Теолошког факултета • 15.00 ч. Рада Ђуричин, глумица – монодрама • 16.00 ч. етно-певач Тијана Станковић из Суботице (песме са југа Србије, XVIII век) • 17.00 ч. Хор „Свети Димитрије“ – Универзитета „Лоранд Етвеш“, Будимпешта

7. мај: 10.00 ч. Света архијерејска литургија, литија, освећење жита и резање славског колача • 12.00 ч. Славски ручак • 13.00 ч. Стеван Пешшић „Тесла или прилагођавање анђела“ – Народно позориште, Београд • 14.30 ч. Камерни хор, Вршац • 15.00 ч. КУД „Табан“, фолклорна друштва националних мањина – Бугара, Грка, Јермена • 16.00 ч. КУД „Север“ из Суботице • 17.00 ч. Хор „Стефан Дечански“, Нови Сад • 18.00 ч. Народно део славља.

Културни и документациони центар Срба у Мађарској
и Српска основна школа у Батањи позивају вас на

XVII јужноалфелдски српски народоносни табор

који ће се одржати у Батањи од 18. до 24. јуна 2006. године

Рад ће се вршити у следећим секцијама:

народне игре, народна музика и матерњи језик

За учешће, односно партиципацију се плаћа 10 000 фт.

Пожељно је да се пријаве изврше писменим путем (али може и телефонски).

За информацију Вам на располагању стоје следећи телефонски бројеви:

Будимпешта 06 1 331 5345 • Батања 06 68 456 006 • Деска 06 62 271 377

СНН

Недељни лист Срба у Мађарској. Адреса: Српске народне новине, 1065 Budapest, Nagymező u. 49. Телефон: 475-0654. Главни уредник: Милан Степанов, секретарредакције: Милица Вукајловић. Оснивач и издавач: Српски демократски савез. За издавача: Андрија Роцков. Финансира се на основу мањинског за-

кона из државног буџета посредством Државне задужбине за мањине. Суфинансијер: Министарство културе и медија Републике Србије. Лист дистрибуира Мађарска пошта, а претплаћује се код издавача. Име и адресу послати на адресу Szerb Demokratikus Szövetség, 1065 Budapest, Nagymező u. 49 а уплатити поштанском уплатнициом или на жиро-рачун број платног промета 11705008-20417439. Претплата на лист је 4000 фт. за целу годину. За иностранство годишње 40 EUR, (10.000 Фт) – Штампа: КОМП-прес Кфт. Одговорни пословођа: Ференц Ибош. – Технички руководиоца: Карољ Сабо. ✦ Српске народне новине на Интернету: Home page: www.comp-press.hu/cnn2000 E-mail: stepanov@freemail.hu

HU ISSN 1215-072 x

Свети Јован Шангајски

Православно поштовање Мајке Божје (I)

Православна Црква учи о Мајци Божјој оно што Свето Предање и Свето Писмо преносе о Њој, и свакодневно је прославља у својим храмовима тражећи Њену помоћ и заштиту. Знајући да су јој пријатне само оне молитве које одговарају Њеној истинској слави, свети Оци и песмописци молили су Њу и Њеног Сина да их науче како да је опевају: „Огради мој ум, о Христе мој, јер се усуђујем да певам песму хвале Твојој Пречистој Матери” (икос Успења). „Црква учи да је Христос заиста рођен од Приснођевој Марије” (св. Епифаније, „Слово о истинској вери”). „Неопходно је да исповедамо да је увек Њева заиста Богородица, тако да се не би пало у хули. Јер они који поричу да је Пресвета Њева заиста Богородица нису више верни, већ ученици фарисеја и садукеја” (св. Јефрем Сирин, „Јовану Монаху”).

Из Предања је познато да је била кћи времешних Јоакима и Ане, да је Јоаким из рода царске лозе Давидове, а Ана из свештеничке лозе. Без обзира на тако узвишени род, беху сиромашни. У ствари, није то жалостило ове праведнике, већ то што нису имали деце и нису се могли надати да ће њихово потомство видети Месију. И, гле, када су једанпут, презрени од Јевреја обоје у тузи узносили молитву Богу – Јоаким на брду где се повукао када свештеник није прихватио његову жртву у храму, а Ана у своме врту оплакујући своју бездетност – тада им се јави анђеоло који им је саопштио да ће добити кћи. Обрадовани, обећаше да ће своје чедо посветити Богу. После девет месеци роди им се кћи, и наденуше јој име Марија, а она од најранијег детињства испољаваше најлепше особине душе. Када је напунила три године њени родитељи, испуњавајући обећање, одведоше свечано у Јерусалимски храм малу Марију; она се сама успела на високе степенице, а по Божјем открићењу уведена је у Светињу над Светињима од Првосвештеника који ју је дочекао, уводећи са Њом и благодат која је на Њој почивала у храму који је до тада био без благодати. (Види кондак Ваведјења. То је био поново сазидани храм у који слава Божја није сишла као на Скинјију или храм Соломонов). Она се сместила у део за девојке који је постојао у храму, али је проводила толико много времена у молитви у Светињи над Светињима да се може рећи да је у њој и живела. (Ваведјење, 2. стихира на „Господи возвах” и „слава и ниње”...). Будући украшена свим врлинама, Она пројављује пример необично чистог живота. Била је свима покорна и послушна, никога није жалостила не говорећи никоме ништа грубо, љубазна са свима, не допуштајући ни једну нечисту мисао (св. Амвросије Милански „О свагда ђевству Њеве Марије”).

Фотос: Иван Јакимчић

„Упркос праведном и непорочном животу који је водила Мајка Божја, грех и смрт пројављиваше своје присуство у Њој. Они нису могли да се не пројаве: то је тачно и православно учење Православне Цркве у вези Мајке Божје о првородном греху и смрти”. (Еп. Игњатије Брјанчанинов, „Објашњење учења Православне Цркве о Мајци Божјој”).

„Туђа сваком паду у грех” (св. Амвросије Милански тум. 118. пс.), „Она није била слободна од искушења грехом”. „Само је једино Бог без греха” (св. Амвросије, исто), док ће човек увек имати у себи оно што ипак треба исправити и усавршити да би била испуњена заповест Божја: „Будите свети као што сам ја Свет, Господ Бог ваш (Лев. 19:2). Што је неко чистији и савршенији више увиђа своју несавршеност и сматра себе све недостојнијим.

Њева Марија предајући себе пот-

пуно Богу, чак иако је одбијала од себе сваки насртај греха, више од других је осећала слабост људске природе и горљиво је жудела за доласком Спаситеља. У свом смирењу сматрала је себе недостојном да буде и слушкиња Оне која ће родити Њега. Да је ништа не би одвојило од молитве и пажње на Себе, Марија је дала завет безбрачности да би служила само Њему читавог живота. Будући заручница старца Јосифа, када Њене године више нису допустиле да остане у Храму, Она се сместила у његову кућу у Назарету. Овде се Њева удостојила посете архангела Гаврила, који јој је благовестио да ће родити Сина Свевишњега. „Радуј се благодатна, Господ је с Тобом. Благовостена си Ти међу женама... Дух Свети сићи ће на Тебе и сила Вишњега осениће те. Зато и оно што ће се родити биће свето и назваће се Син Божји” (Лк 1, 28-35).

„Марија је примила анђелску благовест смирено и покорно. Тада је Слово на начин познат само Њему сишао и, како је Сам хтео, дошао и настанио се у Њој” (св. Јефрем Сирин, „Похвала Мајци Божјој”). „Као што муња осветљава све што је скривено, тако и Христос очишћује све што је скривено у природи ствари. Он је очистио Њеву а онда се роди, тако да је показао да је Христос, пројављујући чистоћу у свој својој снази. Он је очистио Њеву, припремивши је Светим Духом, а онда утроба поставши чиста зачиње Њега. Он је очистио Њеву у Њеној непорочности, и због тога је Она родивши остала Њева. Не говорим да је Она постала бесмртна, већ да је била просвећена благодаћу, није се узнемиравала грешним жељама” (св. Јефрем Сирин, „Слово против јеретика”; 41). „Светлост се уселила у Њу, очистила Њен ум, очистила Њене мисли, учинила мудрим Њена хтења, освештала њено девство” (св. Јефрем, „Марија и Ева”). Онај који је чист по људском схватању начинио ју је благодатно чистом (еп. Игњатије Брјанчанинов, „Излагање учења Православне Цркве о Мајци Божјој”).

Марија никоме није рекла о јављању Анђела, већ је Анђеоло сам открио Јосифу о Маријиној зачећу од Духа Светог (Мт. 1:18-25), а након рођења Христовог пастирима. Пастири, дошавши да се поклоне Новорођеноме, рекли су шта су чули од њега. Претходно ћутке трпећи Јосифово подозрење, Марија је сада ћутке слушала и у „срцу своме” чувала речи о величини свога Сина (Лк. 2: 8-19). Четрдести дан чула је Симеонову молитву хвале и пророчанство да ће јој нож ранити душу. Касније је видела како расте у мудрости; слушала Га је како са дванаест година поучава у храму и све „слагала у срцу своме” (Лк. 21-52). Иако препуна благодати Она није потпуно разумела у чему се састоји служба и величина Њеног Сина. Јеврејска схватања о Месији била су јој блиска, а природна осећања водила су је да се о Њему брине, чува Га од напада и опасности. Због тога је узносила Свога Сина, у почетку, невољно, што је изазвало Његово указивање на превенство духовног над телесним сродством (Мт. 12: 45-49). „Он се бринуо такође о Њеној части, али много више о спасењу Њене душе, и добру људи због којих се у тело обукао (св. Јован Златоусти, Тумачење Јовановог Јеванђеља, Ом. 21). Марија је то разумела и „слушајући реч Божју, држала је” (Лк. 11:27, 28). Као нико други, Она је усвојила осећања која су у Христу (Фил. 2:5), без роптања подносећи јад мајке када је видела Свог Сина прогоњеног и страдалог. Радовала се у дан Васкрсења, у дан Педесетнице обукла се у силу са висине (Лк. 24: 49). Дух Свети који је сишао на Њу „научио ју је свему” (Јн. 14: 26), и упутио је на сваку истину (Јн. 16: 13). Просвећена, она се још ревносније трудила да испуни оно што је чула од свог Сина и Искупитеља, да би узшла к Њему и била с Њим.